

אהת שאלתי

למדתי נענית ונהנית

כדי שלא לבייש – לפרשת ויגש

פרשתנו פותחת בשבעה עשר פסוקים שבהם תיאר יהודה בקצרה את השיח של האחים עם יוסף מאז ירידתם הקודמת למצרים, לצורך רכישת מזון לבני ביתם. נאומו של יהודה נשא אופי מרגש, שהכיל גם צביון מתנצח.

בשיא דבריו הזכיר יהודה כמה פעמים את רעת אביו שעלולה להתרחש, וגרם ליוסף להתרגש. לא היתה זו הפעם הראשונה שרגשות יוסף צפים ועולים בשיח עם אחיו. לראשונה התפעמה רוחו כששמע את אחיו אומרים 'אָבֶל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אַחֵינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעֵנוּ' (מב, כא) ובעקבות הדברים 'וַיִּסַּב מֵעֲלִיָּהֶם וַיִּבְדָּ וַיָּשָׁב אֶלְהֶם'.

פעם נוספת מצינו כשהביאו את המנחה, כפי שכתוב 'וַיִּמְהַר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אַחֵיו וַיִּבְקֹשׁ לִבְכוֹת וַיִּבֹא הַחֲדָרָה וַיִּבְדָּ שָׁמָּה, וַיִּרְחֹץ פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְאַפֵּק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לְחֶסֶם' (מג, ל-לא). אולם בשיח זה, התמלא עליהם רחמים ובניגוד לפעמים הקודמות, לא הסב מעליהם, או התבודד בחדרו לבכות. כעת לא הסתיר מהם יוסף את בכיו. מששמע יוסף אודות צערו של אביו, לא יכול היה להתאפק עוד, ליבו נהפך בקרבו, כפי שכותבת התורה 'וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק' (מה, א).

במעמד זה נכחו אנשים רבים מבית פרעה ומהמצרים ולמרות שֶׁצָפָה רגשות שעמד להתפרץ, ועל אף שלא יכל להתאפק, היה חשוב לו דבר אחד - 'וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְנַדַּע יוֹסֵף אֶל אַחָיו'. יוסף עמד על כך שיתגלה לאחיו בפורום מצומצם, של האחים בלבד, ועל כן 'וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעֵלָיו'.

ההתנהגות האצילית של יוסף גבלה במסירות נפש עצומה, כפי שאומרים חז"ל במדרש תנחומא: "אמר רבי שמואל בר נחמן: לסכנה גדולה ירד יוסף, שאם הרגוהו אחיו, אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר: 'הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעֵלָיו'? אלא כך אמר יוסף בלבו: **מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים**".

יוסף עצר עצמו וכבש את רגשותיו. הוא הצליח להתאפק עוד רגע קט, לפני שהתוודע אל אחיו, והמתין עד שאחרון המצרים יצא מהחדר, מדוע? ביאר רש"י: "לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים ניצבים ושומעין שאחיו מתביישין בהיודעו להם".

מתוך ההלם שבהתוודעות והבושה שתבוא בעקבותיה, עלולים היו האחים להרוג את יוסף. הוא היה מודע לכך, ובכל זאת לקח סיכון זה על עצמו. יוסף היה מוכן להסתכן באובדן חייו, באובדן התקווה לראות את אביו ואפילו לגרום לאחיו להיכשל באיסור חמור של רצח, חלילה, ובלבד שלא לבייש את אחיו בפני המצרים. מידה נעלה זו היתה כה מושרשת בליבו של יוסף, עד שהצליח לבלום את סערת רגשותיו לזמן נוסף ורק אז, לאחר שעזב אחרון המצרים את החדר, קרא בקול: "אני יוסף אחיכם...".

את יחסו הרגיש לאחיו ואהבתו אליהם ניתן לראות גם בהתגלות ה"מדורגת" לאחיו. לאחר שאמר להם 'אֲנִי יוֹסֵף' (פסוק ג), שב בפסוק שאחריו ואמר שוב: 'אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרָיִמָה'. מדוע חזר שנית על אמירתו? מדוע לא אמר להם את התוספת 'אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם... בהתגלותו אליהם בפסוק הקודם, סמוך לאמירתו 'אֲנִי יוֹסֵף'?

מבאר אור החיים שלאחר שאמר להם 'אֲנִי יוֹסֵף', ראה שאינם מגיבים ולא מתייחסים לדבריו, הוא חשש: א. שפחדו ממנו, עד שלא יכלו להשיב מהבושה, כמו גנב שנתפס. ב. שהם לא מאמינים לו שהוא יוסף. כנגד חששות אלו אמר להם: א. אל תחששו, כי 'אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם', מתנהג אני אתכם במידת האחוה, כאילו לא אירע דבר, והוסיף את המילה 'אֲחִיכֶם', להדגיש שגם בזמן המכירה לא הפסיק לחוש אחוה כלפיהם. ב. כדי לאמת שהוא אכן יוסף, אמר להם 'אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרָיִמָה', יוסף נתן להם סימן מובהק שהוא יוסף, שהרי לאחר ששיתפו את השכינה, איש מלבדם לא ידע על המכירה.

כך, מגלה לנו התורה, **מסכת שלימה ומופלאה של רגישות לזולת, לצד זהירות מפני הלבנת פנים ברבים.**